

مطالعه آلودگی مخفی جرب *Psoroptes ovis* در گوسفند

- سیدمصطفی رضوی، استادیار دانشکده دامپزشکی دانشگاه شیراز
- سیدشهرام شکر فروش، دانشیار دانشکده دامپزشکی دانشگاه شیراز
- جعفر زبیری، دانش آموخته دانشکده دامپزشکی دانشگاه شیراز
- باقر سادات شجاعی، کارشناس اداره دامپزشکی شیراز.

تاریخ دریافت: مهرماه ۱۳۸۲ تاریخ پذیرش: بهمن ماه ۱۳۸۲

چکیده

به منظور بررسی میزان شیوع فرم مخفی جرب *Psoroptes ovis*، در فصل تابستان ۲۰۰ رأس گوسفند سالم شامل ۱۱۵ رأس نر و ۸۵ رأس ماده در کشتارگاه شیراز مورد بررسی قرار گرفتند. از هر گوسفند چهار نمونه پوستی شامل حفره زیر حدقه ای، پایه شاخ، کانال گوش خارجی و چین ناحیه مغابنی با روش هضمی مورد آزمایش قرار گرفتند. نتایج، هیچ مورد آلودگی را نشان نداد. طبق نتایج مطالعه حاضر، وقوع فرم مخفی حداقل در این منطقه تأیید نمی شود.

مقدمه

یک مرحله مخفی و ساکت نیز وجود دارد که در همه گیر شناسی بیماری اهمیت ویژه ای دارد. در این مرحله گوسفندان ظاهراً سالم می توانند جرب را در نقاط خاصی از بدن مانند زیر بغل، پایه شاخ ها، چین کشاله ران، حفره های زیر حدقه ای (Infra – orbital fossa) و کانال خارجی گوش (External ear canal) حمل نمایند. بدین ترتیب، گوسفندان آلوده به فرم مخفی می توانند جمعیت کوچکی از جربها را حفظ کرده و سایر حیوانات را در فصول سرد سال آلوده سازند (۳).

با توجه به وجود فرم بالینی گری پزوروپتیک در منطقه، تحقیق حاضر با انگیزه مطالعه میزان آلودگی مخفی در گوسفند انجام گردید تا اطلاعات لازم در مورد بیولوژی و همه گیرشناسی این جرب بدست آید.

گری پزوروپتیک (*Psoroptic mange*) یکی از مهمترین بیماریهای انگلی گوسفند است که هم اکنون در کشورهای پیشرفته ریشه کن شده اما هنوز در بسیاری از کشورهای جهان وجود دارد (۱، ۳، ۹). نادعلیان و همکاران در بررسی انگلهای خارجی گوسفند در دو استان تهران و مرکزی، آلودگی به جرب *Psoroptes ovis* را شایع ترین آلودگی انگلی در گوسفندان گزارش کردند. در این تحقیق آلودگی بالینی در فصول سرد بالاتر اعلام شده اما به آلودگی مخفی و میزان شیوع آن اشاره ای نشده است (۶).

پراکنش *Psoroptes ovis* روی دام در فصل های مختلف سال، متفاوت است. اگر چه ابتلا اکثر گوسفندان در زمستان صورت می گیرد اما

آلودگی جایی غیر از بدن میزبان است.

۳- گوسفندان مورد آزمایش از گله‌هایی بوده‌اند که در فصل زمستان آلودگی بالینی به جرب پزوروپتس نداشته‌اند. این احتمال نیز ضعیف است زیرا گوسفندان مورد بررسی از گله‌های مختلف و مناطق مختلف بوده و در هر بار نمونه‌گیری بین ۱۵ - ۱۰ رأس گوسفند به صورت تصادفی انتخاب شده‌اند.

در مجموع می‌توان چنین بیان داشت که به استناد نتایج تحقیق حاضر، احتمال وقوع آلودگی مخفی جرب *Psoroptes ovis* در گوسفند و قبول یا رد این نظریه، مستلزم انجام تحقیقات بیشتری بوده و امید می‌رود که در آینده‌ای نزدیک این جنبه مهم همه‌گیرشناسی جرب یاد شده بیش از پیش روشن شود.

منابع مورد استفاده

- 1-Babcock, O.G. and Black, W.L., 1933, The common sheep-scab mite and its control. Tex. Agric. Exper. State. Bull. 479: 34.
- 2-Bates, P., 1981, Ear mites in sheep. Vet. Rec. 128: 555.
- 3-Guillot, F.S., 1981, Population increase of *Psoroptes ovis* on Stanchioned cattle during summer. J. Med. Entomo. 18: 44 - 47.
- 4-Kirkwood, A.C., 1985, Some observation on the biology and control of the sheep scab mite *Psoroptes ovis* in Britain. Vet. Parasitol. 18: 269 - 279.
- 5-Kutzer, E., 1970, Sarcoptes - Milben und Sarcoptesraude der Haustiere. Merkblätter Über Angewandte Parasitenkunde und Schadlingsbekämpfung, Merkblatt Nr. 17; Angew. Parasitologie 11, Ht. 2, Suppl, pp: 22.
- 6-Nadalian, M., Najafzadeh, A., Rahbari, S. and Nourozian, I., 1989, Epidemiological survey on sheep mite infestation in Tehran and Central Provinces. J. Vet. Facul. Univ. Tehran, 44: 1 - 22.
- 7-Pfister, K., 1978, Epizootological observation on the incidence of psoroptic scab and other ectoparasites of sheep in the canton of Berne. Schweiz Arch Tierheilk, 120: 561 - 567.
- 8-Tarry, D. W., 1974, Sheep scab: Its diagnosis and biology. Vet. Rec. 95: 530 - 532.
- 9-Urquhart, G.M., Armour, J., Duncan, J.L., Dunn, A.M. and Jennings, F.W., 1987, Veterinary Parasitology. Longman Scientific & Technical, pp: 191 - 194.
- 10-Watson, J., 1976, Sheep scab in Great Britain. Vet. Ann. 16: 75 - 77.

مواد و روشها

مطالعه حاضر در فصل تابستان بر روی ۲۰۰ رأس گوسفند سالم در کشتارگاه مجتمع صنعتی گوشت فارس انجام گرفت. در هر بار مراجعه به کشتارگاه ۱۵-۱۰ رأس گوسفند بطور تصادفی انتخاب می‌شدند و پس از تعیین سن و جنس، پایه شاخ، حفره زیر حدقه‌ای، کانال گوش خارجی و چین ناحیه مغابنی (هر کدام شامل دو نمونه چپ و راست) آنها مورد بررسی ظاهری قرار می‌گرفت و برای حصول اطمینان بیشتر، پوست و پوشش محل‌های مذکور به طور جداگانه با روش هضمی (محلول پتاس ۱۰ درصد) آزمایش می‌شدند.

نتایج

از مجموع ۲۰۰ رأس گوسفند مورد آزمایش شامل ۱۱۵ رأس گوسفند نر و ۸۵ رأس گوسفند ماده در پنج گروه سنی زیر یکسال، ۱/۵ - ۱ سال، ۲ - ۱/۵ سال، ۳ - ۲/۵ سال و ۳/۵ سال و بزرگتر در هیچکدام آلودگی با جرب *Psoroptes ovis* مشاهده نگردید.

بحث

از نظر همه‌گیرشناسی، آلودگی مخفی با جرب پزوروپتس بسیار حائز اهمیت شناخته شده است (۲، ۴، ۷، ۸، ۹). بسیاری از محققین از جمله Watson و Kutzer, Babcock & Black اعلام کردند که عفونت مخفی جرب پزوروپتیس عامل اصلی شیوع بیماری در فصول سرد سال است (۱، ۵، ۱۰). Watson و Tarry در تحقیقات خود علت شیوع مجدد اسکاب گوسفندی در انگلستان را پس از اینکه به مدت ۲۰ سال بیماری ریشه کن شده بود عفونت مخفی جرب پزوروپتیس دانسته‌اند (۸، ۱۰).

Pfister طی تحقیقی نشان داد که وقوع بیماری در سوئیس یک تکرار موجی شکل داشته است. وی در فاصله زمانی آوریل ۱۹۷۵ تا ژوئن ۱۹۷۶، در ۲۵ واحد گوسفندداری در منطقه Berne طی سه مرحله، نمونه‌گیری پوستی کرد و با روش هضمی مورد آزمایش قرار داد. از مجموع ۸۳۱ نمونه اخذ شده از گوسفندان سالم طی سه مرحله، در هیچکدام آلودگی مخفی با جرب پزوروپتیس مشاهده نکرد (۷). هر چند در مطالعه حاضر هیچ مورد آلودگی مخفی پزوروپتیس تشخیص داده نشد اما در هر حال نمی‌توان به طور قطع ابراز کرد که آلودگی مخفی در منطقه وجود نداشته است لذا در مجموع در تفسیر کل نتایج حاصله احتمالات زیر مطرح است:

۱ - آلودگی مخفی در بدن میزبان‌هایی غیر از میزبان اصلی (گوسفند) اتفاق افتد که این خود نیاز به بررسی و تحقیقی جداگانه بر روی سایر میزبانان دارد.

۲ - مراحلی از جرب (غیر از مرحله بالغ که به شرایط محیطی حساس است) بتواند در جایگاه یا جایی غیر از بدن میزبان زنده بماند. یقیناً این شکل از آلودگی را نمی‌توان آلودگی مخفی نامید. زیرا محل

